

Voorwoord

Onderzoek naar vrouwen in de geschiedenis heeft in de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw onder invloed van feministische bewegingen een enorme vlucht genomen. De daaropvolgende zoektocht naar vrouwen in de geschiedenis zorgde voor een wildgroei aan interpretaties over de positie en rol van vrouwen in allerlei historische periodes. Zoals het de golfbeweging van de stand van historisch onderzoek betaamt, was er een sterke reactie op deze overvloed aan vrouwenstudies. Deze reactie uitte zich in een afkeurend sentiment om in historische periodes en gebeurtenissen de stem van vrouwen te zoeken. Om te voorkomen dat het kind met het badwater weggegooid wordt, is in reactie hierop weer een nuancerende beweging zichtbaar. Vrouwenstudies is verworden tot genderstudies. *Groniek* probeert in dit nummer de nuance bij te staan, waarbij gedegen historisch onderzoek het uitgangspunt moet blijven.

In deze *Groniek* worden vijf bekende en minder bekende vrouwen onder de loep genomen, in het kader van de huidige stand van zaken van historisch onderzoek. In chronologische volgorde staat per periode een vrouw centraal onder de gemeenschappelijke noemer van de ondertitel van dit nummer: vechten tegen de norm. De vrouwen hebben op een bepaalde manier geprobeerd binnen de bestaande mogelijkheden van de betreffende periode invloed uitgeoefend. De nadruk in dit themanummer en in de levens van de gekozen vrouwen zal komen te liggen op de keuzes die zij gemaakt hebben, de weerstand en de obstakels die zij tegengekomen zijn en de drijfveren van deze vrouwen om te volharden in hun keuzes. De veranderende perceptie op de levens en de manier van handelen van deze vrouwen, zal een belangrijk terugkerend element zijn in de artikelen van het thema-gedeelte.

De eerste van de thema-artikelen is geschreven door Tom Hillard. Hij onderzoekt hoe de vrouw van keizer Augustus, Livia Drusilla, zich op wist te werken tot een ongekende machtspositie als Augustus' gelijke. Hillard ziet haar behaalde successen bovendien als een keerpunt en een belangrijke ontwikkeling voor de publieke positie van vrouwen in het Romeinse Rijk.

Ralph Turner laat in het tweede artikel zien hoe de middeleeuwse hertogin Eleanora van Aquitanië zowel huwelijkspolitiek als politieke strategie inzette om macht te verkrijgen. Daarbij toont Turner hoe de beeldvorming van Eleanora als gevolg van haar keuzes en acties eeuwenlang

haar politieke activiteiten overschaduwde; een andere perceptie is volgens hem op zijn plaats.

Het derde artikel, geschreven door Pieta van Beek, gaat over Anna Maria van Schurman. In 1636 was zij de eerste vrouw die aan de universiteit in de Republiek colleges mocht volgen. Bovendien was ze een succesvolle geleerde en bewoog ze zich in de intellectuele kringen van de Republiek in de Gouden Eeuw. Van Schurman maakte zich het Latijn eigen, wat een belangrijke factor was in het behalen van deze uitzonderlijke positie.

Lynn McDonald geeft vervolgens haar visie op het leven en werk van Florence Nightingale. De 'vrouw met de lamp' is beroemd geworden door haar delegatie vrouwelijke verpleegkundigen die de oorlogsslachtoffers van de Krimoorlog te hulp schoten. McDonald richt zich vooral op Nightingale's feministische essay *Cassandra* en legt uit hoe Nightingale naast vooruitgang in de gezondheidszorg, ook sociale vooruitgang voor vrouwen probeerde te bewerkstelligen.

Hanneke Hoekstra sluit het thematische gedeelte af met een artikel over Inessa Armand. Armand werd in 1905 lid van de Bolsjewistische Partij en door haar inzet en toewijding werd ze onmisbaar. Hoekstra vraagt zich af in hoeverre de vermeende liefdesaffaire tussen Armand en Lenin van betekenis is geweest voor Armands drijfveren en voor de Bolsjewistische Partij. Bovendien pleit Hoekstra ervoor dat deze liefdesaffaire niet los gezien kan worden van de politieke ontwikkelingen, ook in de levens van Armand en Lenin, waar wel vaak voor is gepleit en naar gehandeld is.

In het eerste artikel van het supplement – in de rubriek Hoog van de Toren – vraagt Marijn Parmentier zich af waarom historici zich onder de noemer wetenschappelijkheid beperken in hun zeggingskracht. Met behulp van een casestudy over de campagne voor de Kever in de jaren vijftig en zestig, laat hij zien hoe bescheidenheid een verhaal en een boodschap kunnen versterken. Bescheidenheid ten opzichte van de wetenschappelijke benadering zou volgens Parmentier kunnen voorkomen dat historische fascinatie en passie ondergesneeuwd raken door de wetenschappelijke kaders.

Chris Dickenson probeert in de rubriek Historisch Erfgoed zijn fascinatie voor de agora in de Griekse polis over te brengen. De concentratie van politieke, administratieve, religieuze en commerciële activiteiten in deze publieke ruimtes, was een essentieel onderdeel van de Griekse polis. Dickenson richt zich vooral op de de Griekse agora tijdens de hellenistische periode en de groei van het Romeinse Rijk; de agora in deze tijdspanne werd

door historici lang door verval gekenmerkt. Dickenson beargumenteert dat deze visie bijgesteld dient te worden, want de agora bleef volgens hem ook tijdens deze periode een centrale en belangrijke publieke ruimte.

Deze uitgave sluit af met een artikel van Rients Verschoor, waarin hij voor de rubriek Persoonlijkheden de redevoeringen van Benito Mussolini bediscussieert. Dit belangrijke element in Mussolini's politieke handelen heeft opvallend weinig aandacht van historici gekregen. Verschoor probeert in dit artikel Mussolini's politieke instrumenten in de vorm van zijn redevoeringen – en de manier waarop hij geschiedenis daarin gebruikt – toe te lichten. Om de veranderende invalshoek te illustreren, vergelijkt hij vervolgens redevoeringen uit de socialistische en fascistische periode van Mussolini.

Wij hopen u in deze *Groniek* interessante artikelen te bieden die licht werpen op de levens van deze vrouwen en de veranderende perceptie van, voornamelijk, historici ten opzichte van deze historische onderwerpen.

De redactie wenst u veel leesplezier.